2014-14-RE

CAUSA 2014-14-RE
(Jiménez De Pablo c/ Crèdit Andorrà, SA)

Sentència del Tribunal Constitucional del 17-10-2014 relativa al recurs d'empara 2014-14-RE

Número de registre 221-2014. Recurs d'empara

Sentència del 17 d'octubre del 2014

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 28 d'abril del 2014, per la representació processal de la Sra. Emma Jiménez De Pablo, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la sentència del 30 de gener del 2014 i contra l'aute del 27 de març del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en diversos dels seus vessants, reconeguts tots ells a l'article 10 de la Constitució i atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret a la jurisdicció pels motius que s'exposen en el cos d'aquest escrit d'empara i que declari, per consegüent, la nul·litat de les resolucions objecte de recurs;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41, 88 i 98 c);

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vist l'informe del Ministeri Fiscal del 21 de maig del 2014;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 14 de juliol del 2014, que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, el recurs d'empara 2014-14-RE;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 31 de juliol del 2014, per la representació processal de l'entitat bancària Crèdit Andorrà, SA;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 3 de setembre del 2014, per la representació processal de la Sra. Emma Jiménez De Pablo;

Vistes les conclusions formulades, dintre de termini, per les parts i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe de la magistrada ponent, Sra. Laurence Burgorgue-Larsen;

Antecedents

Primer

L'entitat bancària Crèdit Andorrà, SA va formular una demanda en reclamació de quantitat i en exercici de l'acció hipotecària contra els Srs. David Romero Cantos i Emma Jiménez De Pablo.

Segon

El 31 de juliol del 2013, la Secció Civil del Tribunal de Batlles va dictar una sentència en què estimava íntegrament aquesta demanda i condemnava solidàriament els demandats a pagar la suma global de 527.019,32 € augmentada dels interessos bancaris de descobert fixats per l'Associació de Bancs Andorrans (ABA) des de l'11 d'octubre del 2012 i fins que fos íntegrament satisfeta. I tot això amb venda pública subhasta de les unitats immobiliàries hipotecades i imposant les costes processals causades als defenents.

Tercer

La representació processal de la Sra. Emma Jiménez De Pablo va interposar un recurs d'apel·lació contra aquesta sentència i, el 30 de gener del 2014, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va dictar una sentència mitjançant la qual va estimar parcialment aquest recurs d'apel·lació i va revocar parcialment la sentència de la Batllia només en el sentit de no fer cap pronunciament especial sobre les costes de la instància, sense imposar tampoc a cap de les parts les costes generades en aquesta alçada.

Quart

La representació processal de la Sra. Emma Jiménez De Pablo va formular, aleshores, un incident de nul·litat d'actuacions contra la sentència del Tribunal Superior de Justícia per tal com va considerar que s'havia infringit el dret a un procés degut pel fet de vulnerar el dret a la igualtat en l'aplicació de la llei sense la motivació necessària dels canvis de criteri, raó per la qual demanava l'anul·lació d'aquesta sentència.

Cinquè

El 28 d'abril del 2014, la representació processal de la Sra. Emma Jiménez De Pablo va presentar

un recurs d'empara contra la sentència del 30 de gener del 2014 i contra l'aute del 27 de març del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en diversos dels seus vessants, tots ells reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

En primer lloc, aquesta part manifesta que la sentència de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia és contrària a la seva jurisprudència anterior, de la qual es deriva que supòsits formalment idèntics van comportar una solució totalment diferent sense que aquest canvi doctrinal hagi estat fonamentat. Més concretament, la diferència rau en l'aplicació o no dels interessos bancaris a la quantitat principal reclamada. Efectivament, en la doctrina anterior el Tribunal Superior de Justícia va considerar que en referència als contractes amb les entitats financeres, es requeria la salvaguarda de la igualtat en les posicions de les parts contractants, de manera que el deure d'informació, que es desprèn del contracte i de les conseqüències que es deriven del mateix, exigeix comunicar a l'usuari del producte financer els punts més rellevants, com són la liquidació del deute i les tarifes, tipus d'interès i comissions aplicables, i que tot això s'ha de realitzar en un requeriment previ per tal que la part demandada pugui conèixer amb anterioritat a la demanda quin és el tipus d'interès i les comissions que han estat aplicades a l'import principal. Per tant, s'han de declarar nuls els interessos de mora i les comissions que no han estat comunicats i s'ha d'aplicar, aleshores, l'interès legal al seu defecte.

Tanmateix, en aquesta causa, la Sala Civil varia d'opinió i considera que el fet que no consti quin és l'interès que s'aplica al deute no resulta rellevant en el cas que aquest no sigui abusiu. Ara bé, aquesta variació s'efectua sense cap fonamentació.

Segons el parer del Tribunal Superior de Justícia manifestat en la resolució de l'incident de nul·litat d'actuacions, les sentències anteriors que s'invoquen no jutgen casos idèntics a l'actual. Aquesta part discrepa d'aquest punt i a través de la comparació de les sentències en causa conclou que els supòsits de fet eren els mateixos.

En segon lloc, la part recurrent al·lega que s'ha vulnerat el principi d'igualtat d'armes processals, perquè l'altra part, l'entitat bancària, coneix abans d'iniciar la reclamació el tipus d'interès que aplica al deute, un tipus d'interès que té referència en el tipus d'interès aprovat per l'ABA, de la qual n'és part. Aquesta part no el coneix fins al tràmit de conclusions, on no es pot portar a terme cap altra activitat probatòria. Afirma que deduir dels extractes bancaris el càlcul de les liquidacions d'interessos i de comissions no és gens fàcil per a l'usuari i que, per contra, el banc deté aquesta informació des de l'inici.

Pel que fa a la consideració del Tribunal Superior de Justícia segons la qual els tribunals poden apreciar d'ofici el caràcter abusiu dels interessos sense necessitat que la part defenent ho al·legui o ho provi, aquesta part no comparteix en absolut aquest argument i considera que ha de tenir la mateixa possibilitat de defensa que la part agent. Afegeix que per a la valoració del caràcter abusiu o no del tipus d'interès entren en joc altres components (per exemple de tipus personal) que exclusivament el preu del diner i que, per tant, han de ser objecte de prova.

En tercer lloc, manifesta que l'arbitri de l'ABA en relació amb les tarifes aplicables ha de poder ser impugnat de forma efectiva pel consumidor i en aquesta causa això no ha estat possible.

Segons el parer d'aquesta part, el banc hauria de comunicar la decisió de l'ABA abans de començar el judici. Per tant, s'ha impedit de facto a aquesta part la impugnació de la decisió sobre les tarifes, ja sigui en la contesta a la demanda, ja sigui per demanda reconvencional.

Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret a la jurisdicció pels motius que s'exposen en el cos d'aquest escrit d'empara i que declari, per consegüent, la nul·litat de les resolucions objecte de recurs.

Sisè

El 21 de maig del 2014, el Ministeri Fiscal va presentar un informe en què manifesta que no hi hagut cap canvi de jurisprudència, sinó que el Tribunal Superior de Justícia ha valorat el conjunt dels elements concurrents en cada supòsit per arribar a les conclusions a les quals ha arribat.

Pel que fa a la vulneració del dret a la defensa en relació amb el desconeixement dels tipus concrets de descobert publicats per l'ABA, considera que correspon a cada part al procés procurar-se els elements integradors de la seva defensa, sense que es pugui responsabilitzar a l'altra part de la seva pròpia manca d'acció.

El Ministeri Fiscal recorda que el recurs d'empara no és un procés d'apel·lació o de cassació destinat a modificar la doctrina i les valoracions realitzades pels tribunals ordinaris en la seva funció jurisdiccional d'interpretació de l'ordenament jurídic.

Per consegüent, demana la inadmissió a tràmit d'aquest recurs d'empara per la manca manifesta de contingut constitucional de les seves pretensions (article 37.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional).

Setè

El 14 de juliol del 2014, el Tribunal Constitucional va admetre a tràmit aquesta causa, sense efectes suspensius, i va trametre la causa a les parts per tal que presentessin les al·legacions que estimessin pertinents.

Vuitè

El 31 de juliol del 2014, la representació processal de l'entitat bancària Crèdit Andorrà, SA va presentar un escrit d'al·legacions en què manifesta que no concorren en aquesta causa cap de les vulneracions al·legades i, per tant, s'evidencia la total improcedència d'aquest recurs.

Tanmateix, per facilitar al Tribunal Constitucional la fiscalització de les al·legacions de la part recurrent, considera que pel que fa a la igualtat en l'aplicació de la llei, convé destacar que l'existència de situacions equiparables és el requisit indispensable per a aquesta aplicació. Aquesta part descriu les dues causes que la recurrent pretén comparar i conclou a la manca d'identitat pel que fa als motius de desestimació de la demanda, a la incongruència entre els interessos demanats a la demanda i a aquells pactats al contracte i en la manca de prova dels elements constitutius de la pretensió relativa a l'aplicació sobre els interessos de demora. Afegeix que de l'examen de la jurisprudència del Tribunal Superior de Justícia sobre aquest punt es desprèn que no hi ha cap resolució judicial ferma (menys encara una doctrina consolidada) que estableixi que si el banc no comunica en el requeriment previ els tipus liquidats, llavors solament es pot accedir a atorgar

l'aplicació de l'interès legal. Per consegüent, les resolucions avui impugnades no conculquen la doctrina jurisprudencial, ja que tampoc conclouen altrament.

Pel que fa a la igualtat d'armes processals, destaca que no s'ha vulnerat el dret a la defensa de la recurrent, ja que aquesta disposava en la demanda dels elements suficients per articular la seva defensa en relació amb l'aplicació dels interessos de demora contractualment convinguts, havent estat la seva manca d'activitat aquella que l'hauria situat eventualment en la posició de desavantatge que ara denuncia. Els fets acrediten que es va aportar als autes tota la documentació i la informació relativa als interessos de demora; contractes de compte corrent i de préstec en què es van pactar extractes en què consten els càrrecs d'interessos, el detall de les liquidacions practicades coincidents amb aquests càrrecs i la certificació de l'ABA acreditant la vigència dels tipus al moment de les liquidacions.

Pel que fa a la vulneració del dret a la jurisdicció pel fet de no poder impugnar davant l'ABA els tipus d'interès fixats, aquesta part exposa que l'ABA no està convencionalment constituïda com un àrbitre al contracte de préstec, ni tampoc exercita a la pràctica aquestes funcions, no existeix per tant la possibilitat que el prestatari, ni el prestamista pugui impugnar les decisions de l'ABA. La impugnació dels interessos fixats per l'ABA en tant que interessos de demora contractuals només és procedent en via judicial. Reitera que tota la informació sobre els interessos de demora aplicats i els de descobert fixats per l'ABA constaven en la demanda i va ser, a més, complimentada en la fase de prova.

Per acabar, aquesta part demana al Tribunal Constitucional que desestimi íntegrament aquest recurs d'empara i que imposi a la recurrent el pagament de les costes processals en alçada constitucional, inclosos els honoraris d'advocat i de procurador.

Novè

El 3 de setembre del 2014, la representació processal de la Sra. Emma Jiménez De Pablo va presentar un escrit d'al·legacions en què ratifica el contingut del seu escrit de recurs d'empara i s'oposa a l'informe del Ministeri Fiscal tot i considerar que, a més, de no manifestar-se en relació amb el tercer motiu d'empara, tampoc aporta cap anàlisi de la negació del canvi jurisprudencial, i es limita a dir que era aquesta part aquella que havia d'haver-se procurat les proves que estimava pertinents.

Per acabar, demana que es tingui per formalitzat aquest recurs d'empara i es dicti sentència en el sentit sol·licitat en el seu escrit inicial.

Desè

El 19 de setembre del 2014, el Ministeri Fiscal, el 22 de setembre del mateix any, la representació processal de l'entitat bancària Crèdit Andorrà, SA, i, el 23 de setembre següent, la representació processal de la Sra. Emma Jiménez De Pablo van presentar els seus escrits de conclusions en què reprodueixen les al·legacions i els arguments continguts en els seus escrits anteriors.

Fonaments jurídics

Primer

Aquesta causa rau en la qüestió de saber si, en el marc d'un recurs d'empara articulat sobre la base de l'article 10 de la Constitució en els seus dos vessants -el de l'apartat 1 (relatiu en particular al procés degut) i el de l'apartat 2 (relatiu als drets a la defensa) analitzats a la llum de l'article 6 de la Constitució (principi d'igualtat)– un recurrent que considera que un canvi de jurisprudència no motivat hauria vulnerat els seus drets protegits, pot presentar, fonamentadament, una demanda davant la jurisdicció constitucional.

Efectivament, aquest és el nus gordià del recurs d'empara presentat per la Sra. Emma Jiménez De Pablo en el marc d'un litigi contra l'entitat bancària Crèdit Andorrà, SA en relació amb l'aplicació d'uns interessos moratoris deguts a la manca de respecte dels termes d'un contracte hipotecari.

Per tal d'esbrinar si les al·legacions de vulneració són pertinents, cal, alhora, recordar el cànon de constitucionalitat del nostre Tribunal i, sobre la base d'aquest, valorar si els fets de la causa permeten o no permeten estimar les pretensions de la recurrent.

Segon

De manera constant, el Tribunal Constitucional ha tingut, en diverses ocasions, l'oportunitat de discernir els límits de la seva funció en el marc de la invocació de l'article 10 de la Constitució i ha recordat que no és una instància de cassació (p. ex. sentència del 5 de febrer del 2013, recaiguda en la causa 2012-16-RE).

Efectivament, de la seva jurisprudència constant es desprèn que aquest Tribunal només efectua un control menys intens en el marc del recurs d'empara en què el recurrent considera que les decisions de justícia no estan suficientment fonamentades en Dret (article 10.1 de la Constitució). Altrament dit, quan només està en joc la motivació de les decisions dels tribunals ordinaris, el Tribunal Constitucional no pot substituir la seva apreciació a la de les jurisdiccions ordinàries: no és una tercera instància de cassació i no es pot transformar en un jutge del fons. Per consegüent, en el marc d'aquest supòsit, el rol del Tribunal Constitucional consisteix exclusivament a examinar si les decisions dels jutges ordinaris estan motivades de manera lògica –atès el punt de vista de la *communis opinio* del conjunt dels juristes– i si no deriven en solucions absurdes o arbitràries.

Així mateix, quan s'al·lega que les decisions de la justícia ordinària, pel fet del seu raonament, afecten drets constitucionals substancials –és el cas del dret a un procés equitatiu, dels drets a la defensa o també del dret a la llibertat personal, per exemple- el Tribunal Constitucional "*s'ha de limitar a analitzar si les referides resolucions donen resposta a les pretensions i a les principals al·legacions formulades, si estan motivades, si la motivació és lògicament i jurídicament raonable i si no incorren en errors materials patents*" (FJ núm. 3 de la sentència del 3 de febrer del 2014, recaiguda en la causa 2013-32-RE). És aquest darrer element relatiu als "*errors materials patents*" que diferencia la intensitat del control de constitucionalitat a partir del moment en què estan en joc els drets materials. Salvat aquesta diferència, el cànon de constitucionalitat està inspirat per la mateixa filosofia.

Cal valorar la pertinència de les al·legacions de vulneració en aquesta causa sobre la base d'aquests elements.

Tercer

Segons el parer de la recurrent "*La sentència dictada en darrera instància per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia és contrària a una sentència (i un aute) anteriors d'aquesta mateixa Sala –a més, molt propers en el temps– que revelaven una doctrina consolidada, i que en supòsits fonamentalment idèntics van comportar una resolució totalment diferent de la d'autes, sense que el canvi de doctrina s'hagi fonamentat*". D'això se'n derivaria, segons el parer de la part recurrent, una vulneració del dret a un procés degut (article 10.1 de la Constitució) i del principi d'igualtat en l'aplicació de la llei (article 6 de la Constitució) en la mesura en què la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia s'hauria desviat, sense motivar-ho, de sentències anteriors: efectivament, no hauria exigit que els tipus d'interès i les comissions exigides pel banc es detallessin, ja que considerava que aquests es podien deduir dels elements aportats en la fase probatòria.

En aquest punt, convé destacar que no només en el marc de la sentència del 30 de gener del 2014, sinó també en l'aute del 27 de març del mateix any, la Sala Civil va examinar de manera particularment detallada i acurada els diversos punts continguts en les al·legacions de la recurrent. En aquest sentit, es pot destacar la conceptualització efectuada per l'aute per tal d'aclarir a la recurrent la significació d'un canvi de jurisprudència "*Per tal de donar resposta als arguments de la part que promou l'incident, s'ha de destacar que s'entén que existeix jurisprudència en una determinada matèria quan s'han dictat dos o més Sentències resolent en una determinat sentit una controvèrsia idèntica o equiparable i quan aquesta motivació ha estat la ratio decidendi de la decisió presa i entenem que en el cas objecte del present litigi no s'han dictat dues sentències en les què les circumstàncies siguin les mateixes que les que s'aprecien en el present procediment, ni la ratio decidendi de les mateixes ha estat exclusivament que no s'havia comunicat amb la demanda quin era l'interès aplicat*."

Sobre la base d'aquesta consideració particularment aclaridora, la Sala Civil va respondre, una a una, a totes les al·legacions de la recurrent demostrant, primerament, que les resolucions citades per la recurrent no feien referència a "*situacions idèntiques o equiparables*" i, després, que el fet que havia dut a la Sala Civil a no prendre en consideració la qüestió de la determinació dels interessos, no constituïa la *ratio decidendi* de la decisió.

Quart

Les altres dues al·legacions presentades per la recurrent –l'al·legació relativa a la igualtat d'armes i la relativa al dret a la jurisdicció (art. 10.1 de la Constitució)– estan, igualment, analitzades acuradament per la Sala Civil que respon de manera convincent sense que el Tribunal Constitucional pugui detectar-hi una manca de lògica jurídica o un error material patent.

Així doncs, a l'argument d'acord amb el qual els drets a la defensa s'haurien vulnerat en el marc del procediment per tal com el banc hauria aplicat uns interessos sense que el seu import pugui ser conegut de manera precisa, la Sala Civil destaca un argument d'ordre pràctic particularment lògic: "*El fet que no es citin en la demanda quins són els interessos aplicats tampoc pot resultar rellevant per sí sol, ja que amb ella s'acompanyen en aquest cas les liquidacions corresponents i l'import que es devia i la defenent podia calcular-lo segons la suma que se li reclamava, podia*

demanar prova sobre aquest punt i no ho va fer i en tot cas en període de proves l'agent va acreditar quins eren els interessos vigents en cada moment."

Després, pel que fa a l'argument d'acord amb el qual la valoració d'ofici (efectuada per la Sala Civil) relativa al caràcter no abusiu dels interessos aplicats en aquesta causa no era satisfactòria i no podia desestimar aquella que havia efectuat la recurrent, la Sala Civil recorda de manera encertada que la recurrent "*ni ha demanat proves en cap moment, ni ha manifestat quines són aquestes circumstàncies especials a les què fa referència.*"

Sobre la base de tots aquests elements, és evident que la motivació de les jurisdiccions ordinàries, no només existeix, sinó que és particularment acurada, lògica i que demostra que no hi ha "*cap error material patent*". Per consegüent, no es pot constatar cap vulneració dels articles 10.1 i 6 de la Constitució.

Per tant, l'empara de la recurrent ha de ser desestimada.

DECISIÓ:

En atenció a tot allò que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

Primer

Desestimar íntegrament l'empara sol·licitada per la representació processal de la Sra. Emma Jiménez De Pablo.

Segon

D'acord amb l'article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, condemnar la part recurrent al pagament de les costes processals en seu constitucional.

Tercer

Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal de la Sra. Emma Jiménez De Pablo, a la representació processal de l'entitat bancària Crèdit Andorrà, SA, al president de la Batllia, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 17 d'octubre del 2014.

Laurence Burgorgue-Larsen
Presidenta

Isidre Molas Batllori
Vicepresident

Pierre Subra de Bieusses
Magistrat

Juan A. Ortega Díaz-Ambrona
Magistrat